

II. Давня українська література

Тема 5. «Повість минулих літ»

На початку XII ст. за князювання Володимира Мономаха на основі попередніх зведень монах Києво-Печерського монастиря Нестор створив «Повість минулих літ», довівши записи до 1113 року. Оригінал цього літопису не зберігся, але до нашого часу він дійшов у списках XIV - XV ст. Найдавнішими вважають список Лаврентіївський (1377) та Іпатіївський (XV ст.). Перший здобув свою назву від імені переписувача ченця Лаврентія, а інший було знайдено у костромському Іпатіївському монастирі. Літопис створювався впродовж тривалого часу багатьма митцями, але на початку XII ст. завершив, упорядкував і дав назву літопису київський монах - чернець Нестор. Існують також ще дві редакції «Повісті...»: одну з них зробив ігумен Сильвестр на замовлення Володимира Мономаха, іншу редакцію було здійснено для сина Володимира Мстислава Мономаха. Найвдалішою прийнято вважати саме редакцію Нестора Літописця. «Повість минулих літ» називають ще «Початковим літописом».

Тема: висвітлення історії східних слов'ян і князівської влади, утвердження християнства на Русі, розповідь про виникнення слов'янської писемності.

Ідея: возвеличення давності слов'янського роду, уславлення загальноруського патріотизму.

«Про заснування Києва»

«...Поляни жили особно і володіли родами своїми... І було між них три брати; одному ім'я Кий, а другому - Щек, а третьому - Хорив і сестра їх - Либідь. І сидів Кий на горі, де нині узвіз Борич, а Щек сидів на горі, яка нині зветься Щековицею, а Хорив - на третій горі, од чого й прозвалася вона Хоривицею. Зробили вони городок і на честь брата їх найстаршого назвали його Києвом. І був довкола города ліс і бір великий, і ловили вони тут звірину. Були ж вони мутами мудрими й тямущими і називалися полянами. Од них ото є поляни в Києві й до сьогодні».

Інші ж, не знаючи, говорили, ніби Кий був перевізником, бо тоді коло Києва перевіз був з тої сторони Дніпра. Тому й казали: «На перевіз на Київ». Коли б Кий був перевізником, то не ходив би він до Цесарограда. А сей Кий княжив у роду своєму і ходив до цесаря. Не знаємо, щоправда, до якого, а тільки про те відаємо, що велику честь, як ото розказують, прийняв він од того цесаря...

А по сих братах почав рід їхній держати княжіння в полян».

«Про помсту Ольги»

У рік 6453 (945) князь Ігор «пішов у Деревляни по данину... А взявши данину, він пішов у свій город Київ. Та коли ВІРІ повертався назад, він роздумав і повернувся до деревлян з невеликою дружиною, «жадаючи більше майна». Деревляни попередили його, що

данини більше не дадуть, але Ігор не послухав їх. Тоді древляни зі своїм князем Малом, «вийшовши насупроти з города Іскоростеня, вбили Ігоря...»

«І сказали древляни: „Осе князя руського ми вбили. Візьмемо жону його Ольгу за князя свого Мала і Святослава візьмемо і зробимо йому, як ото схочем”. І послали

древляни ліпших мужів своїх, числом двадцять, у човні до Ольги, і пристали вони під Боричевим узвозом у човні, бо тоді вода текла біля Гори київської і на Подоллі не сиділи люди, а на Горі».

Розповіли древляни Ользі, навіщо вони приїхали. «Мовила тоді їм Ольга: „Люба мені є річ ваша. Мужа свого мені вже не воскресити, вас хочу я завтра вшанувати перед людьми своїми. Тож нині ідіте в човен свій і ляжте в човні, величаючись. Завтра я почилю по вас, а ви скажіте: „Не поїдемо ми ні на конях, ні пішки не підемо, а понесіте нас у човні”. І вознесуть вас у човні». І відпустила вона їх у човен.

Ольга тим часом звеліла викопати яму велику й глибоку на дворі тюремному, поза городом. І назавтра Ольга, сидячи в теремі, послала по гостей. Коли древлян несли у човні, вони «сиділи, взявшись у боки, величаючись і вигороджуючись». «І принесли їх на двір до Ольги, і вкинули з човном у яму. І, приникнувши до ями, Ольга мовила їм: «Чи добра вам честь?» Вони ж сказали: „Гірша нам смерть, ніж Ігореві”». І повеліла вона засипати їх живими, і засипали їх.

І пославши Ольга до древлян, сказала: «Якщо ж ви мене щиро просите, то пришліть до мене знатних мужів, хай у великій честі піду я за вашого князя. А то не пустять мене люди київські».

Коли ж древляни прийшли, звеліла Ольга приготувати мийню, кажучи так: «Помившись, прийдіте до мене». Вони (слуги) тоді розпалили мийню, і ввійшли древляни, і стали митися. І заперли мийню за ними, і повеліла Ольга запалити її од дверей, і тут згоріли вони всі.

А ще двічі Ольга помстилася древлянам на їх землі. Перший раз з невеликою дружиною пішла Ольга справити тризну на могилі чоловіка, пригостила древлян, а коди ті упилися, звеліла їх убити. «І посікли їх п'ять тисяч». Наступного року (у рік 946), зібравши військо, пішла на древлян війною, перемогла та взяла в облогу Іскоростень.

Але ціле літо «не могла вона взяти города». Тоді, нібито на знак примирення, Ольга запропонувала, щоб замість звичайної данини, їй від кожного двора дали по три голуби і по три горобця. Древляни з радістю погодилися. «Ольга тим часом, роздаючи воякам кому ото по голубові, а другим по горобцеві, звеліла їм кожному голубові й горобцеві прив'язати трут... . І звеліла Ольга, коли смеркалося, воям своїм пустити голубів і горобців. Голуби ж і горобці полетіли в гнізда свої - і тоді загорялися голубники, а од них хижі і стодоли. І не було двора, де б не горіло...».

Так помстилася Ольга за вбивство свого чоловіка - князя Ігоря.

